

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

(повна назва факультету)

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

(повна назва кафедри)

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВИХ
КЛАСАХ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 451 групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Спеціалізація: логопедія

Освітньо–професійної (наукової)

програми Початкова освіта

Гаврилюк Олена Юріївна

Керівник: к.пед.н., доцентка Сугейко Л.Г.

Рецензент: старший вчитель вищої категорії

ЗЗСО №54 Херсонської міської ради

Шепорда Н. С.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти використання дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах	6
1.1 Дидактична гра – спосіб залучення молодших школярів до активної розумової діяльності	6
1.2. Структурні компоненти дидактичної гри на уроках української мови в початкових класах	9
1.3. Значення дидактичних ігор у навчанні молодших школярів на уроках української мови	10
РОЗДІЛ 2. Методичні основи використання дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах	13
2.1 Вивчення іменних частин мови в початкових класах	13
2.2 Формування граматичного поняття про дієслово	18
2.3 Методи і прийоми у вивченні прислівника	19
2.4 Ознайомлення молодших школярів із прийменником	20
ВИСНОВКИ	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	25
ДОДАТКИ	28
Додаток А. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	28
Додаток Б. Урок української мови з теми «Подовження м’яких приголосних звуків і позначення їх на письмі (3 клас).....	30
Додаток В. Урок-гра з української мови «Різдвяні свята в Україні» (1 клас).....	34

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі реформування Нової української школи провідне місце належить науковим дослідженням, творчому пошуку учителів, що підвищує ефективність і якість роботи навчально-виховного процесу. Актуальним для ефективного навчання школярів є використання дидактичних ігор на уроках рідної мови. Оскільки, саме такий ці ігри, ігрові завдання та прийоми сприяють підвищенню ефективності опанування освітнього матеріалу молодшими школярами, урізноманітнюють освітню діяльність дітей, роблять її більш цікавою та захопливою. У процесі гри молодші школярі вчаться самостійно розмірковувати, зосереджуватися, робити власні висновки та розвивати уважність. У ході гри діти молодшого шкільного віку навчаються за допомогою ігрових прийомів; навіть пасивні школярі долучаються до динамічної та цікавої діяльності.

Сучасна трансформація української освіти зосереджена на початковій ланці навчання школярів, оскільки знання на зазначеному етапі шкільного життя учнів має важливий вплив для подальшого інтелектуального розвитку дітей, розвитку креативності, саморозвитку.

Освітня діяльність з української мови у початковій загальноосвітній школі реалізується відповідно до типових програм, у яких чітко окреслено такі змістові освітні лінії: «Взаємодіємо усно», «Досліджуємо мовні явища», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», у першому та другому класах ще присутня лінія «Читаємо» (за О.Я.Савченко). Мета мовно-літературної освітньої галузі у початковій школі представлена розвитком особистості учня засобами різноманітними видами мовленнєвої діяльності, здатністю взаємодіяти українською мовою для культурного, духовного, національного самовираження; розвиток логічного, чіткого, образного, критичного мислення. Поряд з навчальною діяльністю, актуальною та значущою є ігрова. Використання різноманітних дидактичних ігор та вправ має на

меті формування пізнавальних інтересів молодших школярів, опанування прийомами і методами пізнавальної діяльності.

Дидактична гра – один із способів активізації учнів у освітній діяльності, що також сприяє закріплення комунікативних умінь та навичок дітей. Дієвість використання дидактичних ігор в освітній діяльності молодших школярів проаналізовано в роботах Н.Бібік, М.Вашуленка, Ю.Калинецької, С.Короткова, Н.Кудикіної, О.Савченко, Н.Чканікова, Т.Шмакової.

Особливості застосування дидактичних ігор на уроках української мови, педагогічне значення використання їх аналізували у своїх дослідженнях: В.Бадер, О.Біляєв, Л.Варзацька, Р.Жуковська, Л.Льяницька, С.Караман, М.Пентиліук, та інші.

Мета роботи полягає у теоретичному аналізі та доборі комплексу дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах.

Завданнями дослідження визначені такі:

- проаналізувати та систематизувати науково-методичну літературу з досліджуваної теми;
- схарактеризувати дидактичну гру як один із шляхів залучення дітей молодшого шкільного віку до активної розумової діяльності;
- визначити особливості використання дидактичних ігор на уроках української мови у процесі опанування частин мови;
- розглянути особливості формування граматичних одиниць під час вивчення частин мови засобами дидактичних ігор на уроках української мови.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови в початкових класах.

Предметом дослідження є особливості використання дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети застосовано такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз психолого-

педагогічної, методичної літератури та періодичних видань; вивчення педагогічного досвіду; синтез, узагальнення та систематизація досліджень.

Структура роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні аспекти використання дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах

1.1 Дидактична гра – спосіб залучення молодших школярів до активної розумової діяльності

Дидактична гра розглядається науковцями та методистами як діяльність, що формує у дітей необхідність у знаннях, активну зацікавленість до неї, що може бути новим способом розвитку пізнавальних умінь і навичок [2, с. 27].

Поняття «гра» в педагогічній літературі трактується по-різному. У педагогічній енциклопедії зазначається: «Гра – це засіб фізичного, розумового та морального виховання дітей» [24, с.11]. І.Підласий визначає, що пізнавальна гра – це штучно створена ситуація, що дозволяє змоделювати оточуючу дійсність, у якій школярі мають знайти вирішення певної проблеми, це «активна навчальна діяльність з імітаційного моделювання досліджуваних систем, явищ, процесів» тощо. Пріоритетний вид діяльності, характерний для дидактичної гри, становить навчальна діяльність, для якої також характерні риси ігрової діяльності. Таким чином, дидактична гра – це така колективна цілеспрямована навчальна діяльність, коли кожен учасник і команда в цілому об'єднані вирішенням головної задачі і орієнтують свою поведінку на виграш. Гру, організовану з метою навчання, можна назвати навчальною грою.

Сучасна наука про навчання дітей молодшого шкільного віку вбачає в ігрових освітніх формах здатність ефективно взаємодіяти вчителю з молодшими школярами. А.Макаренко визначав дидактичну гру як усвідомлену діяльність, а радість гри – «радістю перемоги» [24, с. 27]. В.Сухомлинський акцентував: «у грі розкривається перед дітьми

світ, творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного дитячого розвитку» [25, с. 50].

Впродовж усього існування людства гра відображала оточуючу дійсність, характерні риси життя, праці і побуту людей. Сутність гри постійно змінювалась відповідно до зміни умов, матеріального стану суспільства. У процесі удосконалення знарядь праці та побуту, з розвитком мови, мовлення та мислення людей, змінювались ігри, їх зміст ставав вагомим, цікавішим та складнішим. У ігровій діяльності та усній народній творчості суспільство відображало і продовжує відтворювати своє життя.

Дидактична гра на уроках у початкових класах загальноосвітньої школи виступає засобом навчання та виховання підростаючого покоління. Сама дефініція підкреслює свою педагогічну направленість та різноплановість використання – це структурне завдання уроку з української мови, що сприяє опануванню, закріпленню навчального матеріалу, розвитку умінь та навичок, формує чи татську активність учнів. Навчальна гра – це ігрова діяльність, що має на меті засвоєння навчального матеріалу відповідно до мети уроку.

Гра, ігрові прийоми освітньої діяльності завжди вагомі на уроках в початковій школі, бо сприяють становленню і розвитку таких процесів: сприймання, уваги, пам'яті тощо. Окремий програмний матеріал вимагає від здобувача початкової освіти вольових зусиль та багаторазового виконання різноманітних вправ для його опанування. Гра дає можливість корегувати інтелектуальні здібності дітей та їх розвитком; формувати необхідні риси характеру для ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу в ігровій формі.

Результативність проведення дидактичної гри залежить від виконання таких вимог:

а) ігри відповідають типовим освітнім програмам початкової школи;

б) ігрові завдання ставляться школярам відповідно до їх можливостей та розвитку;

в) урахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку;

г) варіативність ігор;

д) організація всього класу в ході дидактичної гри [10, с. 24-26].

Дидактична гра поділяється на два види:

1) власне гра, що організовується на основі самонавчання та самоорганізації дітей;

2) гра-заняття, у якій домінуюча роль належить вчителю початкових класів. Під час такої гри школярі опановують доступні знання, у них формуються потрібні вміння, удосконалюються сприймання, мислення, уява та мовлення [10, с. 45].

Дидактична гра може бути самостійною освітньою діяльністю за наявності дидактичних завдань, зацікавленості учнів, розуміння ними правил та ігрових дій. Для стимулювання навчальної діяльності молодших школярів, забезпечити їх інтереси та вподобання, педагогу потрібно відбирати такі ігри у відповідності з програмою для кожного вікового періоду учнів, ураховуючи пізнавальний зміст, рівень складності ігрових вправ та завдань. Креативне ставлення вчителя початкових класів до організації дидактичних ігор є передумовою збільшення варіативності ігор. Для підтримання зацікавленості дітей педагог спонукає школярів до спільного вигадання нових ігрових дій, удосконалення правил, залучення до гри усіх учасників освітнього процесу. Дидактична гра розширює досвід молодшого школяра, сприяє розвитку сприймання.

1.2 Структурні компоненти дидактичної гри на уроках української мови в початкових класах

Будь-яка дидактична гра характеризується сталою структурою, що відрізняє свої відмінні особливості. Головними компонентами дидактичної гри як освітнього засобу на уроках української мови в початковій школі зазначають: правила, дидактичні та ігрові завдання, ігрові дії, результат.

Будь-яка дидактична ігрова діяльність має освітнє завдання, що характерне тільки для певної гри. Ці завдання зумовлені навчальним та виховним впливом відповідно до типової програми програмою та можуть бути різноманітного змісту, а саме: з розвитку зв'язного мовлення, удосконалення та закріплення звуковимови, збагачення словникового запасу тощо. Присутність дидактичного завдання є ознакою спрямованості освітнього змісту гри на пізнавальний розвиток здобувачів початкової освіти.

У ході ігрової діяльності молодші школярі Виконуючи під час гри ігрове завдання, учні розкривають власну активність, необхідність розв'язати його. Ігрові завдання, поруч з навчальними, можуть бути різноплановими, що відображають взаємозв'язок гри та навчання.

Правила будь-якої дидактичної гри зумовлені її ігровим задумом, змістом та окреслюють способи ігрових дій учня, організовують та сприяють корегування власної поведінки дітей, адже їм досить часто необхідно виконувати дії всупереч безпосередньому імпульсу[17, с. 28].

Виконання правил потребує від учня вміння спілкуватися з іншими, корегувати власні негативні емоції з приводу невдач, вольові зусилля тощо. Правила – це критерії правильності дій в ігровій діяльності, їх оцінювання. Вони мають різний вплив на поведінку учнів молодших класів: деякі діти беззаперечно слідуєть ігровим правилам,

стежать за виконанням їх учасниками гри; окремі – воліють брати участь тільки виконуючі провідні ролі; мовчки спостерігають за порушеннями правил іншими гравцями. Тому удосконалення результативності ігрових правил в організації і корегуванні поведінки дітей молодшого шкільного віку є пріоритетним освітнім завданням.

Основою сюжетної лінії дидактичної гри є ігрові дії, за допомогою яких молодші школярі впроваджують власні ігрові задуми. Без дотримання певних правил ігрова діяльність неможлива [10, с. 36]. Під час гри учень зосереджений на розгортанні ігрового сюжету, а зацікавленість сприяє розв'язанню дидактичного завдання. Завдячуючи правилам та ігровим діям дидактичні ігри сприяють цікавому та захоплюючому опануванню освітнього матеріалу, розвитку уваги (довільної та мимовільної), оволодінню змістом матеріалу.

Результатом дидактичної ігрової діяльності є її закінчення. Розгадування загадок, ребусів, кросвордів, виконання ігрових завдань є підсумком гри і, що сприймається учнем як особисте досягнення. Для вчителя початкових класів завершенням гри є ступінь засвоєння дітьми знань, успіх у інтелектуальній діяльності, нормалізація гармонійних взаємин учасників. Усі компоненти дидактичної гри взаємопов'язані між собою: задум зумовлює характер ігрових дій, а виконання правил сприяє здійсненню та розв'язанню ігрових завдань. Не виконання або відсутність будь-якого компоненту дидактичної гри унеможлиблює зазначену діяльність [21, с. 48].

1.3 Значення дидактичних ігор у навчанні молодших школярів на уроках української мови

Результативний урок української мови в початкових класах можливий за умови використання різноманітних форм організації діяльності учнів, удосконалення власних творчих пошуків педагога.

Під час дидактичної ігрової діяльності молодші школярі вчаться самостійно розмірковувати, зосереджувати свою увагу, чітко формулювати власну думку. Використання ігор на уроках української мови створює позитивну та доброзичливу атмосферу, бажання навчатися та підвищує настрій усіх учасників освітнього процесу. Готуючись до уроку з української мови вчитель початкових класів має відбирати цікаві та зрозумілі для дітей ігри.

Дидактична гра є практичною вправою, що має на меті використання методів та прийомів у штучних умовах, близьких до реальної дійсності, для вирішення поставлених завдань [21, с. 15]. У ході гри у дитини з'являється мотивація до успішного виконання певної ігрової ролі. Отже, комплекс дій у дидактичній грі є метою пізнання і безпосереднім змістом свідомості учня початкових класів.

Зацікавлений самою грою школяр також починає цікавитись інформацією, що пов'язана з сюжетом, виникає необхідність у вивченні потрібного освітнього матеріалу (підготовка до виконання ігрової ролі). Гра дає можливість легко зацікавити та значний час підтримувати інтерес до складних та важливих об'єктів, властивостей і явищ.

Дидактичні ігри з молодшими школярами на уроках української мови застосовуються для ознайомлення з новим навчальним матеріалом, закріплення та удосконалення набутих знань, умінь та навичок, для формування графічних умінь, розвитку мислення. Постійне використання дидактичних ігор на уроках з молодшими школярами підвищує результативність освітнього процесу. У дидактичних іграх здобувачі початкової освіти порівнюють, спостерігають, а також класифікують предмети відповідно до певних ознак, аналізують, вчаться узагальнювати. Ігри потребують вміння коректно висловлювати власні думки зв'язно та доступно іншим учасникам гри, використовувати в активному словнику певну термінологію.

Т.К. Донченко зазначає, що гра має ознаки дидактичною за умови зв'язку пізнавального елемента з зацікавленістю учнів. Висока результативність дидактичної гри беззаперечна. І вчитель початкових класів, і діти молодшого шкільного віку взаємодіють за допомогою ігрового матеріалу продуктивніше, емоційніше та легше. Це реалізується за сприянням психологічних механізмів, котрі забезпечують ґрунтовне опанування освітнього матеріалу.

РОЗДІЛ 2

Методичні основи використання дидактичних ігор на уроках української мови в початкових класах

2.1 Вивчення іменних частин мови в початкових класах

Опанування української мови дітьми молодшого шкільного віку – базовий етап виховання мовної особистості в умовах загальноосвітньої початкової школи. Важливим у окресленому процесі є ознайомлення школярів з частинами мови.

У початкових класах школярів знайомлять з такими самостійними частинами мови: іменники, дієслова, числівники, прикметники, особові займенники, прислівники та прийменниками. Метою цієї освітньої діяльності є розуміння учнями приналежність кожного слова до певної назви предмета, дії або ознаки та відповідає на конкретне питання; використання форм словозміни, що передбачено правилами правопису; розвиток писемного та усного мовлення за допомогою розширення словника дітей новими частинами мови; уточнення сутності окремих слів тощо.

Набуття потрібних знань, умінь та навичок на уроках української мови є передумовою ефективного використання дидактичних ігор з молодшими школярами. Їх використовують для вивчення та закріплення вже відомого матеріалу, для ґрунтовного їх осмислення, удосконалення орфографічних навичок, розвитку мислення, уваги тощо. Систематичне використання дидактичних ігор забезпечує ефективність освітньої діяльності. Оскільки за допомогою такого виду ігор здобувачі початкової освіти класифікують, синтезують, порівнюють, спостерігають за конкретними об'єктами та явищами, роблять певні

висновки, узагальнення. Багато ігор потребують компетентнісного підходу для вираження власної думки за допомогою зв'язного, чіткого та зрозумілого мовлення.

Успіх організації гри залежить від виконання усіх дидактичних вимог: дотримання освітньої програмі; усі завдання відповідати можливостям дітей; урахування індивідуальних особливостей молодших школярів; вирізнятися різноманітністю та залучати усіх учасників освітнього процесу.

Ознайомлення з частиною мови має розпочинатися з вивчення іменника як найбільш широко використовуваного класу слів української мови. Вивчення іменників на уроках української мови в початковій школі має на меті: формування граматичних понять іменників; удосконалення навичок правопису закінчень іменників; розширення словника школярів іменниками. Означені завдання взаємопов'язані між собою та реалізуються комплексно. Граматичні та лексичні ознаки іменника доволі складні, а тому потребує систематичного накопичення певного матеріалу для узагальнення інформації про іменник як частину мови.

Вивчення молодшими школярами граматичного поняття зазначеної частини мови складається з декількох етапів. Перший – пропедевтичний, що збігається з опанування навичок читання. На цьому етапі діти вчаться розрізняти предмет з його назвою, класифікувати слова за конкретною смисловою ознакою, наприклад назви фруктів, ягід, овочів тощо.

Другий етап передбачає вивчення граматичних ознак слів у поєднанні з їх контекстним значеннями та закріплення здобутих знань. Ця освітня діяльність вимагає від молодшого школяра більш високого рівня узагальнення, у порівнянні з пропедевтичним етапом.

Третій етап полягає у розширенні знань учнів щодо смислового значення іменника, опанування формами роду та числа.

Четвертий етап сприяє формуванню умінь відмінювати іменники, коректно вживати відмінкові форми для вираження власної думки і доцільно записати відмінкові закінчення [15, с. 43].

Представимо варіанти дидактичних ігор, що сприяють формування понять про іменник.

Гра «Скажи хто або що».

Педагог демонструє предметні зображення людей, речей, тварин, рослин. Молодші школярі повинні зреагувати у відповідь карткою «Хто?» або «Що?»

Гра «Хто виграв?».

Діти молодшого шкільного віку на уроці української мови за командою педагога починають записувати слова, що відповідають на питання «Що?» протягом 5 хвилин. Тематика слів: предмети побуту, одягу, назви меблів, об'єкти, о знаходяться у класній кімнаті.

Гра «Хто більше?».

Учитель визначає певну букву, яка буде початковою для іменників, які мають учні записати за 3 хвилини. Приклад: буква а (ананас, абрикос, агрус, аромат, арка), буква т (тигр, торба, температура, телевізор). Переможцем вважається той, хто запише найбільшу кількість іменників за визначений час.

Гра «Визнач правильно».

Учитель повільно називає іменники у множині та однині. Учні за допомогою карток, на яких записано «однина» та «множина», реагують на висловлювання педагога. Переможець той, хто зробив найменшу кількість помилок. Запропонуємо варіанти іменників для гри: олівці, фарба, учитель, учні, парта, стільці, дерево, кущі, шкарпетки, куртка, ножиці, лінійка тощо.

Гра «Відмінок».

Учитель ділить дітей на три групи: називний, давальний та орудний відмінки. Вчитель називає іменник і декламує речення з його

вживанням. Учні уважно слухають та плескають в долоні, якщо вибраний іменник чується у потрібному відмінку.

Опанування іменника за допомогою ігрових форм забезпечує логічний розвиток мислення; коректне вживання у власному мовленні роду, числа, відмінка; доцільне вживання граматичних форм іменників у писемному та усному мовленні.

Прикметник. Завдання опанування знаннями про прикметник у початкових класах – формування поняття «прикметник» як самостійної частини мови, що стосується іменника, вироблення навичок правопису закінчення прикметника, вміння використовувати прикметники в усному зв'язному мовленні.

Молодші школярі мають зрозуміти, що прикметник:

- відповідає на питання: «який?», «яка?», «яке?»;
- називає ознаку предмета;
- залежить від іменника;
- робить мовлення чітким, емоційним і логічним [26, с. 36].

*Ігрові види вправ на засвоєння прикметника як частини мови
Гра «Уважний».*

Учні повинні запропонувати якомога більше варіантів прикметників, котрі відповідають на питання «який?» та корінь слова складається з ненаголошеного голосного («е» або «и»). Приклад: веселий, зелений, медовий; широкий, глибокий.

Гра «Перетворення».

На дошці вчитель пропонує 10 іменників.

Завдання: кожний іменник перетворити на прикметник чоловічого, жіночого, середнього роду та записати.

Варіанти іменників: Сосна (соснова, сосновий, соснове); тепло (теплий, тепла, тепле); квітка (квітковий, квіткова, квіткове).

Займенник – найбільш абстрагована частина мови. У початкових класах вивчаються тільки особові займенники. Зазначена освітня

діяльність починається у четвертому класі та передбачає ознайомлення здобувачів початкової освіти із загальними знаннями про цю частину мови.

Представимо варіанти дидактичних ігор за темою «Займенник».

Гра «Плескіт долонь».

Учитель пропонує школярам прослухати речення та плеснути в долоні, почувши займенники. Варіанти речень для гри:

1. Розміщу свою картинку у кімнаті мами я.
2. Ми для тебе з братом готуємо сюрприз.
3. Ми хоробрі, ми сміливі.

Гра «Відгадай»

На класній дошці записані речення з пропущеними займенниками. Необхідно переписати речення, вставивши пропущені слова. Переможець той, хто першим виконає завдання. Речення для виконання:

1. ... люблю свою Батьківщину.
2. ... любить малювати квіти.
3. ... завжди поважаємо інших.
4. ... беруть участь у змаганнях.

Числівник. Зазначена тема актуальна для четвертого класу. На уроках з української мови четверокласники дізнаються про особливості числівників, вчать розрізняти їх у текстах, коректно використовувати у своєму письмовому та усному мовленні.

Опановуючи цю тему, молодші школярі мають засвоїти, що:

- числівник – частина мови;
- виражають кількість предметів, а також порядок їх при лічбі;
- відповідають на такі питання «скільки?», «який?», «котрий?»;
- поділяються на кількісні і порядкові;
- числівники роблять мовлення емоційним та точним [26, с. 24].

Варіанти дидактичних ігор для засвоєння теми: «Числівник».

Гра «Де числівник?».

Завдання для учнів: знайти та вписати числівники.

Всім потрібна одна вона (Батьківщина).

Брат сказав сестричці: «Ось стрибає дві синички»

Діти молодшого шкільного віку вправляються у вживанні числівників та збагачують власний словниковий запас.

Загадки з використанням числівників.

Загадки є одним з найпоширеніших видів ігор, котрі сприяють розвитку уваги, пам'яті, мислення та дають можливість визначити роль та значення числівника у загадках.

2.2 Формування граматичного поняття про дієслово

У початкових класах на уроках української мови вивчають основні поняття про дієслово, його форми і правопис. Вивчення цієї теми сприяє:

- формування елементарних понять про дієслово;
- розвиток коректно та доречно вживати дієслова у власному мовленні;
- виробленню навичок правильного написання особових закінчень дієслів першої та другої дієвідмін [15, с. 57].

Зазначені завдання вирішуються одночасно, на мають на меті сформулювати загальні знання про дієслово:

- дієслова виражають дію;
- відповідають на питання «що робити?», «що зробити?» і т.д.
- змінюються за числами;
- мають множину та однину [15, с. 43].

Пропедевтична робота розпочинається під час навчання грамоти, разом з формуванням поняття роду дієслів, важливим є розуміння молодшими школярами того, що: форма роду присутня дієсловам минулого часу однини; рід дієслова співвідноситься з родом пов'язаних іменників або займенників.

Наведемо приклади використання дидактичних ігор під час вивчення дієслова.

Гра «Напиши п'ять прикладів із двома дієсловами».

Педагог пропонує записати п'ять прикладів прислів'їв, що містять два дієслова. Ця гра сприяє закріпленню вмінь молодших школярів конструювати речення з дієсловами, доречно застосовувати їх у власному мовленні, визначати роль у спілкуванні.

Гра «Час».

Вчитель ділить клас на три групи: теперішній, минулий, майбутній час. Педагог пропонує речення, якщо група чує у реченні дієслово потрібного часу, піднімають руки, інші кажуть: «Не наш». Коли зустрічається у реченні два дієслова різного часу, учні обох груп реагують на дієслова, піднявши руки.

Гра сприяє розвитку вмінню працювати в команді, прислухатися до співрозмовника, закріпленню набутих знань про дієслово, правильно визначати часові форми дієслів, удосконалювати усне мовлення.

2.3 Методи і прийоми у вивченні прислівника

Знайомство з прислівником відбувається у четвертому класі початкової школи. Учні знайомляться з особливостями вживання прислівників у власному мовленні, розпізнавати їх у текстах, вправляються у правописі найпоширеніших прислівників. Завдання вчителя початкових класів на уроці української мови з цієї теми:

- сприяти практичному розумінню основних положень теми;
- вчити визначати прислівники поміж уже відомих частин мови;
- формувати вміння користуватися цією групою слів у писемному та усному мовленні; [2, с. 58].

Знайомство з числівником починається з означенням таким ознак: зв'язок з дієсловами, питання, на які відповідають числівники, незмінність. Тренувальні вправи забезпечують закріплення набутих

знань про означену частину мови: запис окремих дієслів з прислівниками з певного твору, утворення однокореневих прикметників з іменників, а потім з прислівників.

Пропонуємо варіанти дидактичних ігор за темою: «Прислівник».

Гра «Почуй».

Педагог зачитує речення, а молодші школярі мають плеснути в долоні, почувши прислівник. Варіанти речень:

1. Сьогодні сонячна погода.
2. Тихо спить малюк.
3. Вчи уроки пильно, вранці вчасно прокидайся, акуратним будь й охайним, не запізнюйся ніколи.

Гра «Запиши».

Педагог пропонує записати у зошиті десять прислівників, що відповідають на питання «як?» та «коли?».

Наприклад: весело, сумно, сонячно, тепло, холодно; сьогодні, взимку, вночі, вдень, восени.

Зазначена гра забезпечує закріплення загальних відомостей про прислівник, дає можливість вдосконалити вживання їх у власному мовленні.

Гра «Схожий, чи не схожий».

На дошці записано десять прислівників, діти мають їх списати та до кожного дописати протилежний. Приклад: сьогодні - завтра, вліво – вправо.

Здобувачі початкової освіти вправляються у вживанні прислівників, збагачують власне мовлення та розширюють активний та пасивний запас слів.

2.4 Ознайомлення молодших школярів із прийменником

Прийменник вивчається на уроках української мови у другому класі. Але безпосереднє знайомство з прийменником відбувається ще у

букварний період навчання грамоти. Потім у третьому та четвертому класах молодші школярі акцентують увагу на схожості прийменників з префіксами, вправляються у правописі цієї частини мови, а також вчаться використовувати окремі їх відмінки.

Пріоритетне завдання вчителя початкових класів на уроках з української мови відповідно до зазначеної теми: формування умінь визначати прийменники з поміж тексту; зазначати роль прийменника у реченнях.

Здатність виділяти прийменник з-поміж тексту вчитель початкових класів формує починаючи з періоду грамоти. На цьому етапі педагог не розкриває роль прийменника у реченні. Ця робота проводиться у другому класі.

Представимо варіанти дидактичних ігор з теми: «Прийменник».

Гра «Лови».

Вчитель пропонує речення з прийменниками, учні уважно слухають та плескають в долоні, коли почули прийменник. Варіанти речень для гри:

У лісі під сосно жив їжак з їжачихою.

В повітря злетів літак.

Соловейко співає у гаю.

Стоять під тяжкими снігами дерева.

Прокинулись проліски у лісі.

Гра «Вибери прийменник».

Усі школярі отримують картки з записом слів, до яких додається комплект прийменників. Завдання до учнів: правильно розташувати прийменники.

Варіанти слів на картках: (на) дереві), (у) дуплі, під (стріхою).

Найголовнішим на уроках української мови у початкових класах є набуття дітьми молодшого шкільного віку практичних умінь, усвідомлення ролі кожної частини мови у реченні.

Важливим також є вміння добирати цікаві вправи та захоплюючі дидактичні ігри на вивчення частин мови. Вчитель початкових класів має розуміти, що використання дидактичних ігор сприяє легкому та результативному опануванню навчального матеріалу, його закріпленню, розвитку усного та писемного мовлення дітей.

ВИСНОВКИ

Значення і дієвість використання дидактичних ігор в освітній діяльності молодших школярів досліджували К.Д.Ушинський, А.Макаренко, В.Сухомлинський, Н.Бібік, М.Вашуленка, Ю.Калинецька, С.Коротков, Н.Кудикіна, О.Савченко, Н.Чканіков, Т.Шмаковата інші.

Проблему застосування дидактичних ігор на уроках української мови як одного із способів активізації учнів, що сприяє формуванню комунікативних умінь та навичок розглядали у своїх дослідженнях: В. Бадер, О.Біляєв, Л.Варзацька, Р.Жуковська, Л.Ільяницька, С.Караман, М.Пентилюк, та інші.

Дидактична гра – це така колективна цілеспрямована навчальна діяльність, коли кожен учасник і команда в цілому об'єднані вирішенням головної задачі і орієнтують свою поведінку на виграш. Гру, організовану з метою навчання, можна назвати навчальною грою.

Дидактична гра на уроках у початкових класах загальноосвітньої школи виступає засобом навчання та виховання підростаючого покоління. Сама дефініція підкреслює свою педагогічну направленість та різноплановість використання – це структурне завдання уроку з української мови, що сприяє опануванню, закріпленню навчального матеріалу, розвитку умінь та навичок, формує чи татську активність учнів. Навчальна гра – це ігрова діяльність, що має на меті засвоєння навчального матеріалу відповідно до мети уроку.

Гра, ігрові прийоми освітньої діяльності завжди вагомі на уроках в початковій школі, бо сприяють становленню і розвитку таких процесів: сприймання, уваги, пам'яті тощо. Окремий програмний матеріал вимагає від здобувача початкової освіти вольових зусиль та багаторазового виконання різноманітних вправ для його опанування. Гра дає можливість корегувати інтелектуальні здібності дітей та їх розвитком;

формувати необхідні риси характеру для ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу в ігровій формі.

Результативність проведення дидактичної гри залежить від виконання таких вимог: а) ігри відповідають типовим освітнім програмам початкової школи; б) ігрові завдання ставляться школярам відповідно до їх можливостей та розвитку; в) урахування вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку; г) варіативність ігор; д) організація всього класу в ході дидактичної гри.

Під час дидактичної ігрової діяльності молодші школярі вчаться самостійно розмірковувати, зосереджувати свою увагу, чітко формулювати власну думку. Використання ігор на уроках української мови створює позитивну та доброзичливу атмосферу, бажання навчатися та підвищує настрій усіх учасників освітнього процесу. Готуючись до уроку з української мови вчитель початкових класів має відбирати цікаві та зрозумілі для дітей ігри.

Використання дидактичних ігор на уроках української мови у процесі вивчення частин мови сприяє кращому засвоєнню граматичних понять, викликає інтерес та бажання працювати на уроці, не помічаючи, що в процесі гри вивчається і засвоюється навчальний матеріал.

Дидактичні ігри з молодшими школярами на уроках української мови застосовуються для ознайомлення з новим навчальним матеріалом, закріплення та удосконалення набутих знань, умінь та навичок, для формування графічних умінь, розвитку мислення. Постійне використання дидактичних ігор на уроках української мови підвищує результативність освітнього процесу. У дидактичних іграх здобувачі початкової освіти порівнюють, спостерігають, а також класифікують предмети відповідно до певних ознак, аналізують, вчаться узагальнювати. Ігри потребують вміння коректно висловлювати власні думки зв'язно та доступно іншим учасникам гри, використовувати в активному словнику певну термінологію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В. Дидактичні ігри і вправи. Київ : Рад. шк., 2007.
2. Бадер В.І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів : автореф. дис ... д-ра пед наук. Київ, 2004. 36 с.
3. Бех І.Д. Інтеграція як освітня перспектива. Початкова школа. Київ, 2002. №5. С. 5—6.
4. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : Світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики). Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с. С. 47—52.
6. Большакова І.О., Пристінська М.С. Українська мова та читання : підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.).— Харків: Вид-во «Ранок», 2021. – 96 с.
7. Большакова І.О., Пристінська М.С. Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.). – Харків: Вид-во «Ранок», 2020. – 112 с.
8. Бондар Л.В. Організація групових форм роботи на уроці. Початкова школа. Київ, 1996. № 7. С. 28—30.
9. Бондар Л.В. Спільна навчальна робота молодших школярів як чинник їх розумового та соціального розвитку : дис... канд. психол. наук. Київ, 2003. 204 с.
10. Бублій О.А. Розвиток творчих здібностей учнів. Київ : Нива знань, 2005. № 3. С. 30—32.
11. Бутрім В.Л. Граматична веселочка. Збірник нестандартних дидактичних матеріалів. 1 – 4 класи. – Харків, 2006.
12. Вашуленко М.С. Українська мова. Буквар: підр. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. –112 с.

13. Вашуленко М.С. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). – К. – Видавничий дім «Освіта», 2019. – 144 с.
14. Вашуленко М.С. Українська мова та читання: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). – К. – Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с.
15. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
16. Державний стандарт початкової освіти. Київ : Освіта, 2018.
17. Коменський Я.А. Вибрані педагогічні твори : у 3 т. Київ : Радянська школа, 1940. 248 с.
18. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методол. Семінару. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. Ч. 2. 292 с.
19. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
20. Лопатіна О.О., Скребцова М.В. 600 творчих ігор для дошкільнят і школярів. Харків: Освіта, 2009.
21. Пентиліук М.І., Горошкіна О.М., Нікітіна А.В. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. Українська мова і література в школі, 2006. №1. С. 15-20.
22. Програма з української мови. Система розвивального навчання Ельконіна-Давидова. 1-4 класи. Харків : «Незалежний науково-методичний центр», 2012. – 32 с.
23. Савченко О.Я. Ціннісні орієнтації шкільної освіти. Філософія освіти ХХ століття. Київ, 2000. С. 23–28.
24. Савчук Л.М. Дидактичні та інтелектуальні ігри на уроках української мови. 2 – 4 класи. м – Харків 2009.
25. Сухомлинський В.О. Избранные произведения : в 5 т. Киев : Советская школа, 1980. Т. 4. С. 153.

26. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. – К.: Видавництво «Світоч», 2019. – 336 с.
27. Ушинський К.Д. Вибрані твори. Київ, 1949. 223 с.
28. Ще раз про дидактичну гру – Початкова освіта, 2006, №37.
29. Янківська О.П. Дидактичні ігри в початковій школі навч.-метод. посіб. – Київ, 2005.

ДОДАТКИ

Додаток А

Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету

Я, Гаврилюк Олена Юріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

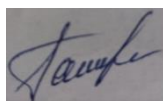
– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участів будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
- не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
- не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
- не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
- не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
- не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

17.04. 2021

(дата)

Олена Гаврилюк

(підпис)

(ім'я, прізвище)

Додаток Б

Урок української мови з теми «Подовження м'яких приголосних звуків і позначення їх на письмі (3 клас)»

Мета: забезпечити засвоєння учнями знань про м'які приголосні звуки; формувати навички літературної вимови та написання слів з подовженими м'якими приголосними звуками; розвивати вміння спостерігати і робити висновки; виховувати любов до природи.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ Сьогодні у нас незвичайний урок, Сьогодні ми зробимо ще один крок

В країну прекрасну, в країну чудову,
Яка нас чекає й збагачує мову.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Гра «Сигнальщики» (повторення про написання буквосполучень ьо, йо та знака м'якшення)

Працьовитий, ведмідь, бойовий, гайок, льотчик, польоти, олень, знайомий, учитель, портфель, дзьоб, сіль, серйозний.

2. Гра «Шифрування за малюнками» Виділіть у назвах предметів, зображених на малюнках (від трьох до шести малюнків), перші звуки та скласти із цих звуків слово. Наприклад: кінь, іграшки, телефон, - кіт; морква, автобус, качка – мак; кран, око, ваза, дерево, рука, автобус – ковдра.

3. Гра «Ланцюжок» Учитель показує учням «ланцюжок» (на малюнку або справжній), звертає увагу дітей на те, як одне кільце з'єднане з іншим. Пропонує скласти «ланцюжок» зі слів так. Щоб вони з'єднувалися однаковими складами. Наприклад: Віра – ракета – тато – товар – варениця - ...

4. Гра «Хто більше?» Учитель пропонує дітям зі слова музикант скласти якнайбільше слів, використовуючи букви, з яких воно складається.

Перемагає той, хто складе найбільше слів. Танк, музика, кант, кузина, муза, зима, таз, туз...

5. Хвилинка каліграфії

1) Словникова робота. Бронзове колосся, дозвілля. Бронза – метал, сплав міді з оловом, алюмінієм та іншими металами. Дозвілля – вільний від навчання або праці час. Час відпочинку.

2) Каліграфічне списування виділених слів. Неділя – дозвілля; простяглося – колосся.

3) Спостереження за вимовою подовжених м'яких приголосних звуків. Висновок. М'який подовжений приголосний звук на письмі позначається двома однаковими буквами.

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- Діти, сьогодні на уроці ми будемо вправлятися у вимові подовжених приголосних та позначенні їх двома буквами.

IV. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ

1. Опрацювання правила про м'який подовжений приголосний звук. Спостереження за вимовою подовжених приголосних звуків

- Послухайте слова, які я вимовлятиму. Що ви помітили в кожному слові?

Гілля, змагання, колосся, вугілля, читання, знання, уміння, взуття, зілля.

- Отже в нашій мові є м'які приголосні звуки, які можуть подовжуватися.

- Зробіть звуко-буквений аналіз слова читання. Зверніть увагу: подовження звука у звуковій моделі позначається двокрапкою. Читання [читан'а] [- *- * = :*] 7б., 6зв.

2. Первинне закріплення Вправляння у вимові подовжених приголосних (с. 38, впр.105).

- Прочитайте слова. прислухайтеся до вимови звуків, позначених виділеними буквами.

- Розкажіть, як ви вимовляєте виділені буквами звуки: подовжено чи коротко, твердо чи м'яко.

- Прочитайте слова лівого та правого стовпчиків. Поєднайте їх за змістом. Підкресліть букви, що позначають подовжені приголосні звуки. Соняшникове прохання найкращі насіння велике побажання - Утворіть слова за зразком і запишіть парами. Жити – життя змагатися – солити - щебетати – множити - бажати

– V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Робота за підручником (с.38, впр. 106)

- Прочитайте текст. Доберіть до нього заголовки. Зверніть увагу на подовжену вимову звуків, позначених виділеними буквами. -Розкажіть, як ви проводите вихідні дні.

2. Творче застосування знань, умінь, навичок (с. 38, впр.107)

- Утворіть слова від поданих слів за зразком. Робота над правилом.

3. Фізкультхвилинка

Щось стомила наша спинка І затерпли пальці.

Встанем, друзі, на хвилинку. Скачем на скакалці.

Присідаєм і встаємо, Пальцям працю ми даємо:

В кулачок і з кулачка, Щоб була рука гнучка.

Трохи шию розім'яли І за парти посідали.

4. Списування (с. 38, впр. 208)

- Прочитайте слова, правильно вимовляючи подовжені приголосні. Спишіть. - Підкресліть букви, що позначають подовження. - Складіть речення з виділеними словами.

5. Робота за підручником (с. 39, впр. 109 – 111)

6. Гра «Заміна»

- Слова та словосполучення замініть іншими словами того самого значення з подвоєними буквами, у словах з подвоєними буквами назвіть кількість букв і звуків.

Скинути із ніг взуття – роззутися (9б., 9зв.). Дуже розкрити рота – роззявити рота (9б., 9зв.). Допомогти щось покласти на плечі – піддати (7б., 7зв.). Відійти на певну відстань – віддалитися (11б., 11зв.). Відібрати зброю - роззброїти (10б.,11зв.)

7. Гра «Зайве слово»

- Підкресліть « зайве» слово. Поясніть свій вибір. Волосся, життя, багаття, п'ятниця, лє, малювання.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що нового дізналися на уроці? - Як позначаються на письмі м'які подовжені звуки?

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

С. 39, вправа 113

ДОДАТОК В

Урок-гра з української мови «Різдвяні свята в Україні» (1 клас)

Мета. Формувати навички правильного, в міру швидкого читання окремих слів і тексту, удосконалювати вміння будувати схеми речень, робити звуко - буквенний аналіз слів; розвивати інтерес до книжки, до народних звичаїв та обрядів; виховувати доброту, любов та повагу до родини.

Обладнання. Таблиці, картки, додатковий текст О.Меня «Різдво Христове», підручник, книжечка «Колядки та щедрівки».

Хід уроку

I. Організація класу

Я всміхнувся сонечку: Здрастуй, золоте!

Я всміхнувся зимоньці: Хай вона буде!

Я всміхнувся снігові: Сип, мов із відра!

Друзям усміхнувся я: Зичу всім добра!

II. Підготовка до читання.

Гра « Розморозимо слово». [зима] [св'ато] [й'алинка] [с'ічен'] [р'іздово]
Вправа «Ковзанка». Іс ус Піс не Стра ви Кім ната

III. Оголошення теми і завдань уроку.

- Хто здогадався, про що говоритимемо на уроці? (Про свята, які будемо зустрічати, повторимо те, що вчили раніше, продовжуватимемо вчитись гарно читати, ознайомимось з книжечкою).

- Щоб виконати усі завдання, ви маєте бути уважними, активними, дисциплінованими. Отже, пограємо у гру «ШКОЛА».

-Я буду вчителем, а ви учнями. Але уявіть, що ви вже знаєте всі букви, вмієте гарно читати. Щоб гра вдалася, треба підтримувати один одного й допомагати один одному. IV. Робота за темою уроку.

Словникова робота. Пояснення за тлумачним словником. Читання слів:
Узвар Свічка Різдво Кутя Дідух-

- Поясніть значення слів - Прочитайте: пошепки, вголос, з різною інтонацією, з питальною інтонацією, з радістю.

Робота в групах. Учитель роздає кожній групі набір схем. Серед поданих схем знайдіть звукову модель слова.

1-ша група – узвар. 2-га група – свічка. 3-я група – Різдво. 4-та група – кутя.

Робота над текстом «Святвечір». У кімнаті ялинка, дідух. Горить свічка. На столі кутя, узвар. Страви пісні і смачні. Там весело і тихо. Скоро Різдво.

Читання тексту дітьми пошепки.

- Які слова незрозумілі?

Читання вчителем тексту вголос. Учні мовчки стежать і, коли вчитель замовкає, читають вголос хором.

Читання ланцюжком.

Відповіді на запитання вчителя, спираючись на текст.

- Що є в кімнаті? - Що ставлять на стіл? - Які страви подають на Святвечір? - Чому перед Різдвом весело й тихо? (Бо це дуже велике свято, перед яким не можна голосно сміятися, голосно говорити. Святвечір – це останній день посту). - Чому текст так називається?
Робота в групах(із схеми до речень).

- Знайдіть у тексті речення до схеми. 1-ша група - 2-га група – 3-я група – 4-та група

– Сюжетно – рольова гра «Сім'я».

-У грі покажемо, як у сім'ях готуються до святої вечері.

Дівчинка. Подивіться, матусю, чи гарно ми прибрали ялинку?

Мама. Гарно, гарно. Молодці, діти. Але чи знаєте, звідки пішов звичай убирати ялинку?

Діти. Розкажіть, матусю!

Мама. Коли народився Ісусик, усі приходили до Нього з поклоном і приносили дарунки. Лише ялинка не мала що подарувати. Вона тільки сказала: - Я принесла лише щиру любов. - Ти будеш благословенна і вічно зелена,- відповів Ісусик. – Кожного року (на Різдво) люди прикрашатимуть тебе.

Заходить хлопчик із сокирою у руках. Хлопчик. Я ходив у сад обстукувати дерева, щоб добре на другий рік родили.

Заходить тато з дідухом. Тато. Дай, Боже, здоров'я!

Мама. Помагай Біг! А що несеш?

Тато. Злато, щоб увесь рік ми жили багато! Зупиняється серед хати, звертається до родини. - Поздоровляю вас із щастям, здоров'ям, з цим Святим вечором, щоб ви в щасті і здоров'ї свята провели, та других дочекалися – від ста літ до ста літ, поки нам Бог назначить вік! Підносить «дідуха» високо над столом і ставить на покуті під образами. Мама добуває із скрині нову білу скатертину і накриває стіл. Кладе по голівці часнику на кути стола.

Мама. Щоб ми трималися разом, як ті зубці в часнику, щоб усе зло обминало нашу хату. Щось наші діти сидять тихо. Може, нам нічого в цьому році не треба?

Діти. Треба, треба! Лізуть під стіл.

Хлопчик. Ку – ку – рі – ку ! Куд – ку – дак ! Я домашній красень – птах. Побажая в новім році Птиці вам на кожнім кроці.

Мама. Добре, добре, сину, птиця в господарстві потрібна.

Дівчинка. Му – у – у - у! Це я, корова Ласка! І мене прийміть, будь ласка. Примошуся під столом, А віддячу молоком.

Мама. Ходи, ходи, Ласко! Ми для тебе сіна під стіл поклали, їж, молочка прибавляй.

Діти разом. Няв! Няв!

Мама. А хто це там нявчить?

Хлопчик. Кошенята ми вусаті. Чи не пустите до хати? Бо без нас в людській оселі Навіть діти невеселі.

Мама. А де ж від вас дінешся. З вами і справді веселіше. Молодці, дітоньки, гарно бажали, за це маєте горішки, (Дає горішки дітям). Бере макітру з кутею, хліб, пироги й промовляє. Святий вечір на поріг, а на стіл хліб, пиріг. Хай у полі – зерно, а в домі – добро. Передає макітру з кутею татові.

Тато (підходить до вікна або до дверей). Морозе, морозе! Ходи до нас кутю їсти! Не морозь нам ні жита, ні пшениці, ні дітей малих. (Звертається до родини). Подумайте над прожитим минулим роком і попросіть у Бога щастя і здоров'я на наступний рік. (Моляться). Дай, Боже, дочекатись другого року в щасті і здоров'ї! (Пробує кутю і частує всіх).

Вчитель. Відпочили, можна працювати далі.

Робота з дитячою книжкою. Підготовка дітей до сприймання колядок та щедрівок.

Розгляд малюнків з підручника.

- Про яке свято цей малюнок? -А що роблять діти? (Ідуть до хати колядувати).

- Що тримають у руках? (Дзвіночки, зізду).

Учитель показує малюнки (з водінням Кози), (Меланки).

- Про яке свято нагадує цей малюнок? Чому?

- Як називаються пісні, які співають на свято Василя, прославляючи новий рік? (Щедрівки).

- Сьогодні будемо слухати, виконувати колядки і щедрівки. Слухання колядок та щедрівок.

- Ви вже знаєте деякі колядки. Пригадаймо колядку «Нова радість стала».

- Замисліться над її словами. (Співають).

- Чому над вертепом засвітилась ясна зірка?

- Хто припадав на колінця перед малим Ісусиком?
 - Виконаймо колядку «Добрий вечір...». (Співають)
 - Про які три признаки згадується в колядці?
 - Зовсім маленькі діти виконують коротенькі веселі колядки. А зараз послухайте мене і скажіть: коли можна співати таку пісеньку?
(Читають щедрівку «Коза»).
 - Який настрій, веселий чи сумний, може бути після такої щедрівки?
Чому?
 - Діти, а хто знає, що роблять хлопчики рано – ранесенько на свято Василя? (Засівають).
 - Покажіть, як вони це роблять. Сієм, вієм, посіваєм, З Новим роком вас вітаєм!... Учні виконують щедрівки.
- V. Підсумок уроку.
- Що цікавого було на уроці?
 - Яке значення для вас мають нові знання? Всі ви у мене молодці!
- Урок закінчимо усмішкою